

Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOFÁGA

Sámegiela gielladidaktihkka
mas njálmmálaš árbevierru ja
vuodđogálggat
leat guovddážis

7,5 oč.

1. FÁGA NAMMA

Namma	Ruotagillii: Samisk språkdidaktik med fokus på muntlig tradition och grundläggande färdigheter Davvisámegillii: Sámeieldidaktihkka mas guovddážiis njálmmálaš árbevierru ja vuodđogálggat In English: Sámi language teaching and learning with a focus on oral tradition and basic skills

2. OAHPU/FÁGA DIEĐUT

Fáddákoda ja oahpu dássi	SÁM 603
Viidodat	7,5 oč.
Oahpu čadaheapmi	Gáiddusoahpahus mas leat deaivvadeamit ja Digigiisá, neahttavuđot oahppogeavahanvuogádat.

3. OAHPU ŠLÁDJA

Oahpu šládja	Diŋgojuvvon oahppu/fága

4. SISABEASSANGÁIBÁDUSAT

Sisabeassangáibádusat	Oahppu lea sidjiide geat leat virgáduvvon Ruotas ja oahpahit Sámiskuvllas dahje sámegielas; sámegiella sámeskuvllas, sámegiella eatnigiellan ja sámegiella odđaaigásaš giellan. Oahppu lea oahpaheddjiide gain lea oahpaheaddjioahppu, muhto váilu oahppu sámegielas, ja siidjiide gain ii leat oahpaheaddjioahppu muhto máhttet sámegiela.

5. OAHPAHUSGIELLA

Oahpahusgiella	Sámegiella ja ruotagiella. Sámeigiella fállujuvvo oahpahusas, ja geavahuvvo gulahallamis studeanttaiguin ja studeanttat gaskaneaset gulahallet sámegielain mas mii earuhit davvi-, julev- ja lullisámegiela gaskkas.

6. SISDOALLU

Sisdoallu	Dán oahpus lea guovddážiis sámi njálmmálaš árbevierru ja oahpahusdiliid mas gulahallan lea lunddolaš vuohki. Dát čadnojuvvo giellaoahpahusa funkšuvdnii ahte integreret giellagálggaid ávkkálaš doaimmaide. Máhttit hupmat, guldalit ja ságastallat iešguđetlágan ulbmiliid hárrái ja sierra konteavsttas leat oasis doaibmevaš giellamáhtus. Studeanta oažžu vejolašvuoda guorahallat sámi njálmmálaš árbevieru čanastagaid dálááiggi kulturovdanbuktimiidda. Studeanta beassá maid ovddidit máhtuidis estehtalaš ja kreatiiva oahppanproseassain maid heive oahpahusas geavahit. Dán oahpus lea čielga gullevašuohta oahppoplánaide ja oahppoovttadaga plánaide sámegielas.

7. OAHPU ULBMIL

Oahpu ulbmil	Go oasseváldi lea oahpu čađadan, de máhtta • dulkot sisdoalu iešguđetlágan šáŋŋeriid njálmmálaš teavsttain ja dovdat erohusa gielalaš struktuvrrain • láchčit oahppanbirrasa aktiivvalaš giellageavaheapmái iešguđetlágan ulbmiliid ektui, iešguđetlágan diliin ja geavahit máŋggalágan veahkkeneavvuid • válljet materiála njálmmálaš árbevieru vuodul ja pedagogalaš ja giellaovddideaddji eavttuid vuodul • ovddidit iežas gálggaid iešguđetlágan vugiiguin giela geavaheamis

8. OAHPAHANVUOGIT

Oahpahanvuogit ja oahpu čađaheapmi	Oahppu lea gáiddusoahppu mas lea okta deaivvadeapmi ja interaktiiva joavkodeaivvadeamit, muđui lea neahttavuđot oahpahus oahppogeavahanvuogádaga bokte. Vurdojuvvo ahte oasseváldit barget aktiivvalaččat okto ja maid joavkkus. Lohkanmeari galgá lohkat ja lassin dasa leat bargobihtát girjjálašvuoda vuodul ja maiddái oasseváldiid iežaset vásáhusaid ja áicamiid vuodul bargoeallimis. Eksámenbargu lea njálmmálaš ja čálalaš.

9. BARGOGÁIBÁDUSAT OVDAL EKSÁMENA

Bargogáibádusat ovdal eksámena	Ovdal eksámena studeanta bargá golbma (3) geatnegahtton barggu. Daid bargguid čohkke gielladidáktihkalaš máhppii: 1. Čohkket muhtin bargguid njálmmálaš árbevierus (sátnevádjasat, juoiggus/luohti, dadjanvuogit, mitalusat jna.) maid studeanta válddaha oanehaččat pedagogalaš ja giellaovddideaddji eavttuid vuodul (ferte leat čálalaš dahje jietna- dahje videofiila sámegillii) 2. Reflekušvudna moadde (2-4 doaimma) didaktihkalaš láchčosa hárrái mat gullet njálmmálaš mitalandáidui ja vuodđogálggaide (čálalaš dahje dahje jietna- dahje videofiila sámegillii) 3. Reflekteeret iežas njálmmálaš máhtu go vuos vállje oanehis sámegiel teavstta ja bádde dan guovtti veršuvnnas, mas lohka teavstta dáiddalaš vugiin ja mas teavstta mitala ođđasit iežas sániiguin, (čálalaš dahje dahje jietna- dahje videofiila sámegillii) Barggut árvvoštallojuvvojit dohkkehuvvon / ii dohkkehuvvon. Barggut fertejit leat dohkkehuvvon ovdal go studeanta beassá eksámena váldit.

10. EKSÁMEN JA ÁRVVOŠTALLAN

Eksámen ja árvvoštallan	Ruovttueksámen

	Ruovttueksámen gielladidaktihkalaš máhppa vuodul mii ráhkaduvvo ja mas leat relevánta teorijjat sámegillii čálalaččat (5-7 siiddu) dahje jietna- ja videofiila (su 15 min). Eksámen árvvoštallojuvvo ECTS vuodul, mas A lea buoremus ja E lea heajumus boadus. F mearkkaša ahte eksámen ii dohkkehuvvo.
Gearduneksámen	Ođđa eksámen lágiduvvo Sámi allaskuvlla eksámennjuolggadusaid mielde.

11. LEAGO VEJOLAŠ DÁN FÁGA LOHKAT PRIVATISTAN?

Lea go privatisttain vejolaš váldit dán fága/fáttá?	Fága ii leat vejolaš váldit privatistan.

12. KVALITETSSÄKRING

Kvalitehta-sihkkarastin	Oahppu árvvoštallojuvvo jotkkolaččat ja iešguđetlágan perspektiivvas oahpu mihtuid ja oahpu kvalitehta hárrái. Oasseváldiid ollislaš vásáhus oahpu mihttoolaheamis digaštallojuvvo ja čállojuvvo go oahppu lea loahpahuvvon. Árvvoštallan lea ávkin oahpaheddjiide geat oahpahit, vai reflekterejit iežaset ovdáneami vurdojuvvon mihtuid ektui mat ovdan bohtet oahppoplánas, ja mo dáid heive bidjat iežas fágalaš ovdáneami oktavuhtii. Árvvoštallan lea oassin oahpu čađaheamis. Árvvoštallan ja sisdoalu oktavuohta leat oassin oahpu čađaheamis. Árvvoštallanbohtosat addojit oasseváldiide ja oahpu diŋgojeaddjái, ja lea maid vuodđun oahpu viidáset ovddideapmái. Sámi allaskuvla árvvoštallá oahpu dihto kvalitehtasihkkarastinvuogádaga mielde ja studeanttat árvvoštallet oahppofálaldaga kvalitehta. Studeantadásis árvvoštallojuvvo oahppu go dat lea loahpahuvvome. Institušuvnna dásis árvvoštallojuvvo oahppu studeanttaid árvvoštallamiid vuodul, ja iešguđetlágan raporttaid vuodul nu mo eksámenraporttaid ja sensorraporttaid vuodul.

13. GIRJJÁLAŠVUOHTA

Fága girjjálašvuohta -
(su 400 siiddu)

Njálmmálaš muitalusat – Teoriiija

Aikio, Aimo (2017): *Birgen nuoskkekes vuoijjaláš birra*. Sámis 25/2017. – <http://www.samifaga.org/samis/samis25/22/>. s. 22- 25

Balto, Asta (1997): *Sámi mánáidbajásgeassin nuppástuvvá*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS: Oslo, 95–116. alt. Balto, Asta (1997): *Samisk barneoppdragelse i endring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS: Oslo. s 87-106

Eira, Karen Inga & Inger Ellen Gaup (2012): *Ánin Dánin – Ábpadiddje navvogirje 1. dássáj*. Kárásjohka: Davvi Girji. s. 72-74.

Hau, Hanna & Heidi Selenius(2019): *Lek, lärande och berättarförmåga*. Ur Samtiden. Specialpedagogiska institutionen, Stockholms universitet. – <https://urkola.se/Produkter/211571-UR-Samtiden-Specialpedagogikens-dag-2019-Lek-larande-och-berattarformaga> (27,16 min)

Henricsson, Ola (2019): *Varför muntligt berättande i förskola och skola?* – <https://urkola.se/Produkter/211291-UR-Samtiden-Lara-med-berattande-Varfor-muntligt-berattande-i-forskola-och-skola> (48:40 min)

Jansson, Anders (2016): *Berättelseskrivande, kulturella redskap*. Stockholm: Skolverket. – https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/Gymnasies%C3%A4rskola/026-Narrativt-skrivande/del_03/flik/Flik/Del_03_MomentA

Tornberg, Ulrika (2015): *Språkdiradik*. 5. upplaga. Malmö: Gleerups Utbildning AB. s. 187-208. (kursbok)

Estehtalaš ja kreatiiva oahppanproseassat -Teoriiija

Alexandersson, Ulla & Ann-Katrin Swärd (2015): *Eстетiska lärprocesser*. – https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/Grunds%C3%A4rskola/015_tematiska-arbsatt/del_06/

Alexandersson, Ulla & Eva Marsh,; *Tematiska arbetsätt*. Stockholm: Skolverket. – https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/Grunds%C3%A4rskola/015_tematiska-arbsatt/del_07/ (Storyline)

Čálliidlagadus (2019): *Máinnasteapmi ja muitaleapmi*. Kárásjohka. – <http://www.calliidlagadus.org/Manaidgardi/assets/m%C3%A1innasteapmi-ja-muitaleapmi.pdf>

Njálmmálaš árbemateriála

Studentgrupperna väljer tillsammans med sina kurslärare texter och digitalt material från för analys t.ex.

Gaski, Harald & Lean Kappfjell (red) (2005): *Ártese jáhta – áarjelsaemien tjaalegh jib tjaalegh áarjelsaemien*. Guovdageaidnu: DAT. s. 1-64.

Gaup, Ánte Mikkel (1986): *Juffá ja su fearánat*. Guovdageaidnu. DAT. (CD)

Gaup, Elisabeth Utsi (2013): *Suga suga su*. Guovdageaidnu. DAT. eller Utsi, Elen Kristina (2017): *Suvhtedh suvhtedh suv*. Guovdageaidnu. DAT. (CD)

Gaup, Káren Elle 2001: *Girjjo-Gárjjo. Muitalusat, máidnasat, árvádusat ja diiddat*. Davvi Girji, Kárášjohka s. 46-54, 86-111, 117-144

NRK (2015): *NRK Joddi*. – <https://www.nrk.no/emne/nrk-jo-i-norsk-1.12091500> eller <https://www.nrk.no/emne/nrk-jo-i-samegillii-1.11770250>

Sámi lohkganguovddáš/Saemien lohkemearnge/Sáme láhkámguovdásj (2019): *Jietnagirji Jiednagirje Tjojegarja*. <http://lohkganguovddas.no/sma/node/303/>

Skáden, Emma Margret (red) (2012): *Muitalusat meannuide*. Skániid girjje.

Sveriges Radio (2011): *Magiska skrinet: Noaidegiisá*. <https://sverigesradio.se/avsnitt/680824>

Referánsagirjjálašvuohta - Sámi muitalanárbeviessu

Cocq, Coppelie (2013): *From the Arran to the Internet: Sami Storytelling in Digital Environments*. *Oral Tradition*, 28/1 (2013): 125-142. <https://core.ac.uk/download/pdf/160735761.pdf>

Gaup, Káren Elle 2010: *Sámi árbevierut ja kultuvra*. – Sámis. Sámi čálakultuvrralaš áigečála 6–7/2010: 54–61. <http://www.samifaga.org/govat/doc/samis67.pdf>.

Gaski, Harald (2011): *Song, Poetry, and Images in Writing. Sami Literature*. – Langgård, Karen & Kirsten Thisted (red): *From Oral Tradition to Rap – Literatures of the Polar North*. Nuuk: Ilisimatusarfik/Forlaget Atuagkat. s. 15-38

Gaski, Harald & John T. Solbakk & Aage Solbakk (red)(2004): *Min njálmmálaš árbevierru- máidnasat myhtat ja muitalusat*. Kárášjohka: Davvi Girji.

Hirvonen, Vuokko 2009: *Juoiggus uksan sámi njálmmálaš girjjálašvuhtii – bálggis gillii, identitehtii ja iešárvui*. – *Sámi dieđalaš áigečála 1–2/2009*: 90–106. http://site.uit.no/aigecala/sda-1-2-2009_hirvonen/

Rasmussen, Torkel: *Mánáidgirjjiid máidnasat; Realisttalaš máinnas; Rievssatdutkan árbevirolaš máinnastanvuogi mielde; Rievssatdutki*. – Doaim. John T. Solbakk. Sátneuojit. NRK Sámi Radio. ČállidLágádus, Kárášjohka, 110–119.

Skaltje, Maj-Lis (2005): *Luondu juoiggaba*. Guovdageaidnu: DAT. s. 15-17. alt. Skaltje, Maj-Lis (2014): *Minsta lilla liv har sin jolk*. Guovdageaidnu: DAT. s. 15-17.

Utsi, Mai Britt (1998): *Njálmmálaš árbevierut álbmoga vuoiŋgalašcallima govvideaddjin, erenoamážit gufihtarárbevierru*. – *Cafe Boddu – essayčeahkeáldat*. Kárášjohka: Davvi Girji. s. 92 -111.
